

EFSA:n Advisory Forum (AF) kokous 27-28.6.2023

Tukholma, Ruotsi

Suomen edustaja Pia Mäkelä

Kokouksen pääasioina olivat datan keruun ja analyysien kehittäminen, kumppanuus EFSA:n riskinarvioinneissa sekä One Health -konsepti.

EFSA:n pääjohtaja Urra avasi kokouksen ja toivotti kaikki tervetulleeksi.

Ruotsin ministeriön edustaja Helena Storbjörk Windahl (Deputy Director General, Division for the Food Chain, Animal Health and Welfare at the Ministry of Rural Affairs and Infrastructure) piti aloituspuheenvuoron. Hän puhui EFSA:n tehtävistä, tarpeesta uusille menetelmille ja lähestymistavoille riskinarvioinnissa. Uusi EU-lainsäädäntö on lisännyt yhteiskunnallisten näkökulmien mukaanottoa EFSA:n työssä ja edistänyt yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa.

päivitys koskien Advisory Group on Data -ryhmää: Ryhmä on käynyt keskusteluja komission kanssa sen dataa koskevista suunnitelmista. Tarve yhteistyöhön on myös jäsenvaltioiden tasolla, jos asiantuntijat ovat eri instituutioissa. Tekoälyn käytön mahdollisuuksia myös pohdittu datan analyysissa. Ryhmällä on 6 alaryhmää, 3 niistä on luotu tänä vuonna, joihinkin näistä tarvitaan vielä vetäjä. Ryhmässä priorisoitu kehitysideoita kuten: raportoinnin automatisointi, datan analysoinnin kehittäminen, viestintä ja osallistaminen sekä informaation jakaminen ja datan laatu. Uusia hankeideoita olivat erityisesti: elintarvikkeiden luokittelu koneoppimisella; uudet datan lähteet liittyen kalastustuotteiden käyttöön; riskiperusteisen ja edustavan näytteenoton yhdistäminen; epi-deskriptiivisen tilastojen standardisointi ja kvantitatiivinen riskianalysointi; elintarvikepetoksiin liittyvän datan harmonisointi ja analysointi; ravitsemukseen liittyvät uudet datalähteet, online-työkalut sekvenssintilastojen analysointiin; datan harmonisointi sisämarkkinakaupan toimivuuden arvioinnissa; open access koskien elintarvikkeiden koostumusdataa, unique random food sampling. Näille aiheille etsitään vetäjiä ja rahoitusta. EFSA voi yhteisrahoittaa osaa näistä hankkeista yhdessä jäsenvaltioiden kanssa. Hankkeista käytiin keskustelua ja pohdittiin, onko niiden tarkoitus aina tarpeeksi selkeä, on syytä pyrkiä konkreettisiin tuloksiin. Monista näistä aiheista on vielä paljon työtä tehtävänä. Keskusteltiin myös siitä ovatko FP:n resurssit riittävät näihin aktiviteetteihin.

Kreikka esitteli FP:n aktiviteetteja. Mm. EFSA:n chief scientist kävi vierailulla maassa. Kreikka on järjestämässä konferenssia One Health-konseptista.

Focal Pointien (FP) toiminnan ohjelmat vuosille 2023-2027:

Kuulumisia viimeisestä FP-kokouksesta: Uudet FP-ohjelmat on koettu jäsenvaltioissa osin haastaviksi, mutta myös myönteisiksi ja työllistäviksi. Tarvitaan vielä aikaa soveltamiseen sekä kansallisella että EFSA-tasolla, 2023 on pilottivuosi. Tarvitaan ehkä enemmän kommunikaatiota artikla 36 organisaatioiden kanssa, kokemusta alihankkijoiden hyväksikäytöstä ja vertaistukea eri maiden välillä. Jäsenvaltioiden välistä ja paikallista yhteistyötä rohkaistaan. Lisäksi halutaan lisätä FP-verkoston näkyvyyttä sekä kansallisella että EU-tasolla. Hanke-ehdotuksista konsultoidaan EFSA:n tieteellisiä yksiköitä ja arvioidaan sen yhteensopivuutta EFSA:n strategian kanssa. Tähän on olemassa IT-työkalu. Sieltä voi nähdä mm. muiden jäsenvaltioiden hankkeet. Saksa kyseli yhteisen strategian perään, kuinka paljon esim. artikla 36 organisaatioiden listaa on tarkoitus lisätä, FP:n päätarkoitus on Saksan mukaan tukea AF-jäsenten työtä. Uutta ohjelmaa pidettiin yleiskeskustelussa yleisesti varsin työllistävä, ja päämäärät eivät ole kovinkaan selkeitä vielä. Vaikuttavuutta pitäisi parantaa, sekä EFSA:n että jäsenvaltioiden tasolla.

Kumppanuus mahdollisuuksia

EFSA kertoi mitä sen management boardissa (MP) oli keskusteltu kumppanuuksista. EFSA haluaisi yhteistyön sijasta ja lisäksi kumppanuutta, jossa jäsenvaltiot ottaisivat suurempaa vastuuta EU-tason riskinarviointien tekemisestä. MP periaatteessa tuki tätä, mutta sen toteuttamiseksi tarvitaan lisäksi pitkän ajan strategista suunnittelua ja lisää artikla 36:n organisaatioita. MP:n jäsenten tulisi tässä olla aktiivisia kansallisella tasolla. Keskusteltiin mikä on MP:n ja AF:n roolit tässä asiassa? MP:n jäsenet voivat edistää asioita kansallisella tasolla. Se, millä alueella kumppanuutta erityisesti halutaan, riippuu jäsenvaltioiden halukkuudesta. Katsottiin, että yliopistot eivät pääosin ole sopivia riskinarviointia tekemään. Kansallisella tasolla mukana on myös politiikka ja tämä vaikuttaa kansallisten riskinarviointilaitosten työhön ja prioriteetteihin. Tärkeää on, että EFSA ja jäsenvaltiot luottavat toisiinsa. Toimivan prosessin rakentaminen on tärkeintä. Tärkeäksi nähtiin, että kumppanuus hyödyntäisi kaikkia osapuolia.

PERA-hanke: pestisidien arviointiin on tulossa merkittäviä sopimuksia jäsenvaltioiden kanssa.

EFSA tekee lähiaikoina kumppanuuskilpailutuksia eläinten hyvinvoinnin alueella: positiivisen eläinten hyvinvoinnin huomioiminen riskinarvioinneissa; 2) lämpöstressi kuljetuksen aikana, 3) lypsykarjan hyvinvoinnin indikaattorit, 4) rehunlisäaineiden vaikutus eläinten hyvinvointiin.

Lisäksi EFSA:ta on tulossa kilpailutus koskien korkea patogeenisen lintuinfluenssan seuranta Euroopan alueella. Tähän sisältyy näytteenotto, kokogenomisekvensointi, tulosten analysointi ja niiden saattaminen kaikille saataviksi.

EFSA on tehnyt kumppanuussopimuksen koskien ihmisten kemikaalien saantia useiden kanavien kautta ja sen arviointia. Tähän on valittu konsortio, jossa 8 partneria. Vetäjänä on irlantilainen yhtiö.

Riskinarviointiaktiiviteetteja

Glyfosaatin myyntiluvan uusinta: EFSA:n arviointiprosessi aineen osalta on alkanut 2020, aineisto on suurin koskaan arvioitu. Vetäjinä 4 raportioijajäsenvaltioita. ECHA:sta saatiin heidän arviointinsa vuonna 2022. Peer review -kokous pidetty EFSA:ssa 2022 vuoden lopussa. Luonnos johtopäätöksiksi olemassa, tätä viimeistellään parhaillaan. Heinä-elokuussa se julkaistaan ja annetaan EU:n komissiolle.

Uudet geenitekniikat: EU-komissiolta on tulossa uutta lainsäädäntöä koskien uusien geenitekniikoiden käyttöä. Uudet tekniikat ovat spesifisempia ja räätälöityjä tarkoitettuun käyttöön. EFSA tehnyt töitä asian kanssa vuodesta 2012: kysymyksiä mm. tuovatko tekniikat uusia vaaroja?, pitääkö arviointimenetelmiä uudistaa? EFSA on tuottanut riskinarvioinneille kriteerejä, jotka koskevat kasveja ja niistä saatuja rehuja ja elintarvikkeita, jotka on tuotettu kohdennetulla mutageneesillä tai cisgeneesillä.

PFAS-aineet: Alankomaat antoi päivityksen asiasta. Tästä pidetty kokous eräiden AF-jäsenten kesken. Tälle asialle olisi hyvä perustaa ohjausryhmä AF:n alle ja erikseen työryhmä riskinarvioijille. Mikä on suhde kontaminanttipaneelin työhön selvitettävä vielä? Näihin ryhmiin voidaan liittyä. Ranska ja Alankomaat vetävät hanketta ja fasilitoivat asiaa. EFSA ja ECHA on mukana myös ja tarjota keskustelualustan. Lisätietoja tulee heinäkuun aikana. Suomikin voisi liittyä riskinarviointiryhmään. Pohjoismaat järjestämässä PFAS-seminaarin 18.9.2023.

Päivitys riskinarviointiaktiiviteetteihin: EFSA mm. arvioimassa uudelleen aspartaamin ja fenyylialanyyli-asparagiinihapon turvallisuutta.

Ympäristöriskinarviointi geneettisesti modifioidun steriilin VIRGEN® lohien käytöstä tutkimukseen, vesiviljelyssä. Tätä tehdään Norjassa ja tarkoituksena estää viljeltyjen lohien aiheuttamaa riskiä villille lohella (geneettinen sekoittuminen). Tuotannon turvallisuutta elintarvikkeeksi ei ole vielä arvioitu.

Kasvisperäisten gluteiinittomien elintarvikkeiden ravintoaineet, lisäaineet ja kontaminantit: Norja tehnyt tästä tutkimusta.

Genotoksisten aineiden workshop järjestetään Saksassa, Berliinissä 26.-28.2.2024.

One Health (OH)

EFSA esitteli toimiaan One Health-alueella. One Health – konferenssi pidetty vuosi sitten yhdessä muiden EU-virastojen kanssa. EFSA on haastatellut omia asiantuntijoitaan ja kartoittanut mitä EFSA voisi tehdä enemmän OH:n edistämäksi ja perustanut EFSA:n sisäisen Task Forcen. Liitytty meneillään olevaan OH-työhön EU:ssa. Esteitä on tunnistettu: esteet lainsäädännössä ja valtuuksissa, esimerkiksi datan keruussa ja datan jakamisessa muiden virastojen kanssa. Yhteistyössä vielä puutteita ja asian selkeydessä vielä puutteita, mitä tarvitaan tehdä kunkin osalta? OH alkanut ihmisten ja eläinten terveydestä, ympäristöasioista vielä vaikeampi yhdistää tähän. Ympäristöriskinarvioinnin menetelmät vielä kehittyneissä. Yliopistomaailmassa OH:ta ollaan vasta soveltamassa.

ECDC:n mandaatti on kasvanut viime vuosina mm. siten, että OH korostuu. Ilmastonmuutos, pandemiat ym. ovat uhkia OH:lle. Toimet tehtävä globaalisti. EFSA ja ECDC tehneet hyvää OH-yhteistyötä jo zoonoosiraportista, antibioottiresistenssistä (yhteisraportissa myös EMA mukana), yhteisistä riskinarvioinneista ym. lähtien. Mukana olleet myös vektorivälitteiset taudit ja vektorien seuranta.

Tulevaisuudessa tarkoitus tehdä OH-yhteistyötä vielä korkeammalla tasolla, myös ECHA mukaan ja WHO, FAO ym. yhteistyötä vahvistetaan. Tutkimus- ym. muuta rahaa on nyt saatavilla mm. EU:lta. Euroopan parlamentti korosti myös OH:ta viimeisessä raportissaan liittyen Covid-19 -pandemiaan. EU-virastojen välinen Task Force pohtinut asiaa.

Ruotsi esitti omaa kansallista OH-yhteistyötään.

OH European joint programme (tutkimushanke) kertoi saavutuksistaan, jotka koskivat mm. laboratorioanalytiikkaa, riskinarviointia ja datan keruuta.

Muita asioita:

Raportti EFSA:n paneelien jäsenvalinnasta: Saatujen ehdokkaiden arviointi tieteellisen asiantuntemuksen osalta on käynnissä, nimitykset maaliskuussa 2024, uudet kaudet alkavat 1.7.2024. Noin 1500 hakemusta tuli 70 maasta, näistä 87% EU-maista. Suomesta on 20 hakijaa, joka on enemmän kuin mikä olisi väestöosuutemme suhteen odotettavissa. Eniten hakijoita oli tieteellisen komiteaan, AHAW, NDA, CONTAM ja BIOHAZ paneeleihin.

Palautetta tieteellisen komitean workshopista koskien riskinarviointien nopeutta. Siellä todettu, että datan laatu ja sen puhdistaminen usein ongelmana. Miten voidaan optimoida nopeutta?, kysymyksen selkeys ja rajaus on aina tärkeää, töitä voitaisiin tehdä yli paneelirajojen, koneoppimista voidaan käyttää kirjallisuuskatsauksiin ym. Tekoälyn mahdollisuuksia tähän tarkoitukseen on syytä selvittää. Tästä voidaan järjestää erillinen EFSA:n seminaari.

2024 EFSA's external crisis preparedness exercise on tulossa, koskee rajoja ylittäviä uhkia. Mukana monia EU-virastoja. Joku EU:n maantieteellinen alue valitaan harjoitukseen ja asianosaiset jäsenvaltiot otetaan sitten harjoitukseen mukaan. EFSA osin rahoittaa tätä harjoituksen valmistelua.